

LIETUVA

— O —
PAS FOTOGRAFA.
— Prasgau padirbti man 1
pawekisliu mano dukters.
— Tai kur ji yra?
— Pasliko namieje, bet as
atsiweziau czia jos sena pasz
port, tai gal isz jos apraszim
jus galésite padirbti tuos pawek
sliu.

Isz Amerikos.

Užuolukai.

Isz DETROIT, MICH. Du apsimaskavę pleskai atsiwiklo i mėsos pardavinyčią Eylto, po nr. 255 Russel str., kur tą kart buvo patsai Eylt, wienas jo pagelbinjks ir keletas moterų. Pleskai liepė pakelti raskas ir atiduoti pinigūs isz raskas. Mėsinjks wienok ne paklausė, tik griebė už peilių. Pleskai pasi-naudojo isz rewolwerių. Eylt paszowė i pečius, jo gi pagelbinjks pataikė i žmoną. Esancijos pardavinyčoj moterys ne drosy nė pasikrutyti. Wagiliai, suwalde mėsinjks, drąsiai prisiartino prie kasos ir paėmė isz jos 58 dol. Beiant laukan, atbėgė ant szuwų du wyri-zkiai, stengėsi tarpduryj sustabdyti pleskus, bet tie atkiżewolwerius, priwertė ir tuos pasitraukti. Wagiliai iszhėgė isz pardavinyčios, pasislėpė tamsiamie tarpulczyj. Tapo praeszta apie tą užpuolimą i policiją, kuri suėmė keletą auziurėtų, bet ar suimtieje yra isz tikro užpuolikai, nežinia.

Naujas Suwienytu Wieszpatszczu prezidentas.

4 d. Kowo, isz prezidento rumo pasitraukė senas demokratizkos partijos prezidentas, Cleveland, jo wietą udmė republikonų iszrinktas McKinley. Naujas prezidentas udmė wietą su didelėms iszkilmėm. Ar suteiks McKinley geresnius laikus, dabar per anksti apie tai kalbėti, tas pasirodys toliaus. Tuom tarpu isz iszkilmių persimainymo prezidento pasi-naudojo wagiliai, kurie isz wisu Amerikos krasztų susirinko i Washingtoną. Atsitiko czia laike tų iszkilmių nepaprastai daug wagystų ir namų iszpłeszimų. Žinoma, ten wagiliai turi savo rugpjūtę, kur daug žmonių susirenka, ant iszkilmių i Washingtoną suwaziawo labai daug.

Liutosybes žeme takais Maskolijos.

Isz BUFFALO, N. Y. Sanarijai wietinės legislatus, senatorius Laury ir Biane rengiasi ieszti, ant reikalawymo tulų ypatų, naoją bilių įvedantį, ant paweiklo Maskolijos, cenzurą ant iszleidžiamų laikraszczių, ant apsaugojimo nuo įeidimų urėdnų (kodėl tik urėdnų, ar jau kitų negalima įzeisti?). Pagal tą bilių, teip kaip tai yra Laaskolijoj, ne wale but laikraszcziams talpinti tokių straipsnių, ant kurių talpinimo ne bus cenzoriaus duotas dalaidimas. Už peržengimą biliaus paskirta bausmė nuo 1000—5000 dol. arba 1—5 metų kalėjimo. Czia turime pripažinti, kad Maskolija augszcziaus jau stowi, kadangi ji jai reikalinga cenzurą rando kasztais užlaiko; pagal gi Laury'o ir Biane's užmanymą, užlaikyti cenzorių reiktu isz pusės szeto randu, isz kitos gi pusės laikraszczių iszleistojsams.

Prekyba ir iszdirbyste už pereiną sanwaite.

Pereitą sąwaite Suwienytose Wieszpatszczė Sziaurinėse Amerikos buvo 246 nusibankrutinimai, Kanadoj gi 59, taigi isz wiso 305. Pereitą metą, tą paciją sąwaite buvo jų isz wiso 353. Dano agentura praneša, kad abelnai imant, stowis prekybos ir iszdirbystės pereitą sąwaite mažai te persimainė; kaip kuriose darbo dalyse užtėmtinas mažas pagerėjimas. Bankų operacijos žymeniosiose miestuose, sulyginant jas su pereiniais metais, mažėsnės ant 1,7%; imant wien Suwienytas Wieszpatszczė, jos mažėsnės szj metą ant 5,1%, o Chicago gi net ant 10,8%.

Sudegė.

Ona Mehl, apszwiešta, 21 metų wokieitaitė, tarnawo Buffalio namuose Robbinsa, pn. 870 Terry ul. N edelios diėn, Robbinsai iszėjo i bažnyčią, Ona gi pasiliko namieje pietus wirti. Prikimszo pečių popierį ir aplaiszczis jas kerosinu, padegė. Popieris umai užsidegė, bet drauge užsidegė ir drabužiai merginos. Nežinodama ką daryti, bėgiojo po wisus kambarius, nuo bėgiojimo wienok drabužiai dar smarkiaus degė. Ant galo puolė ant žemės, bet ugnis užgeso tik tasyk, kada drabužiai su wisu sudegė. Subėgo

kaimynai, ugnį užgesino, mergina nugabeno i ligonbutį, bet ji teip bailsiai buwo apdegusi, kad tą paciją diėnų ligonbutij ir pasimirė.

Baisi wetra.

Isz Cairo, Ill. Baisi wetra užkilo czia ties miestu. Namai Jameso Darnell likosi sugriauti ir wisi jo szejmos sanariai tapo sunkiai apkulti. Sugriauti namai užsidegė; isz tų namų gywentojų sudegė wienas Petiso waikas; Cornell ir Cary mirtinai apdegė. Daugel miesto triobų likosi wėtos pagadyty, daug stogų ji nunesziojo. Ant upės teipogi wėtra daug blėdies pridirbo: pagadino keletą garlaidių.

Nelaimė kastynese.

HUNTINGTON, ARK. Kastynėse Kansas & Texas Coal Co. No. 44, kuriose dirbo 100 darbinjks, atsitiko smarki eksplozija, kurios trys juodieje darbinjks likosi ant wietos, užmuszti ir 35 sunkiai sumankyti, terp kurių yra daugelis mirtinai apkultų.

Nelaimė Bostone.

Ant požeminimo elektrizsko geležinkelio, ant kertės Fremont ir Boylston str., Bostone, atsitiko smarki eksplozija. Trys elektrizki wagonai likosi su wisu sudraskyti. Isz waziuojanczių, 6 likosi užmuszti ir 73 sužeisti, terp tų yra dar trys mirtinai sužeisti.

Negru miestai.

Kad Amerikoj negrų nekenčia, tą kiekwienas žino, negrai nori parodyti, kad jie ne niekesni už baltweidžius, kad gal jie sąwistowiai gywenti ir rėdytiesi. Ant parodymo to, jie ant užmanymo kapitonu M. Bentley isz Atlantos, turinčoj terp juodųjų didelę įtekę, tweria kompaniją, kurios mieris yra uždėti miestą Georgijoj, kuriame, pradėdant nuo policisto, baigiant miesto bulmistru, wisi urėdnikai, mokinioji ir profesoriai butų wisi negrai. Tuom mat tiki jie parodyti baltweidžiams, kad rėda tame negrų mieste ne bus niekesni negu kiekwiename baltweidžių rėdomame mieste.

Emigrantų bilius.

Emigrantų bilius, priimtas kongreso ir senato, apie kurį jau seniaus rasmėse, likosi, priesz pats atsiiraukima nuo prezidentystos Clevelando, jo užprotestuosis ir ne užtwirtintas. Jeigu jis but priimtu didesniu senatorių balsų skaitliumi, butu galėjęs užsikilti ir be prezidento užtwirtinimo, teipgi jis wėl turės per kongresą ir per senatą pereiti ir po priėmimui paduotas ant užtwirtinimo naujo prezidento, Me Kinleyo. Kada juom wėl užsims, da bar nežinia, bet jeigu jis wėl kongrese ar senate bus pakeltas ir priimtas, užtwirtys ji McKinley be jokios abejonės, nes užimdamas prezidento wietą, 4 d. Kowo, sawo kalboje pats iszsitarė apie reikalą apsunkinimo swetimos ateiwytės.

Geras sapnas.

Knoxville, Ill. Apsigywenusi czia ant E. Main st. Gerkie Trusler sapnawo, buk atėjo pas ją jos pasimirę dėdė, Samuelius Trusler ir parodė wietą arklinyczių, kur turėjo pakawotus pinigūs. Gerkie ant rytojaus nuėjo i arklinyczių ir isz tikro parodytoj wietoj rado bleking, kurioje buvo 800 dol. auksinių pinigų.

Twanai.

• Szetuose Ohio ir Indiana ilgai traukėsi lytus, dabar isz to užgime twanai. Trukiai Pensylwanija, Baltimore & Ohio geležinkelio ne gal bėgti isz Louisvilles. Tunelis Cumberland Gap, ant Louisvilles & Nashvilles geležinkelio likosi pagadytas. Greitasis trukis, bėgantis isz Chicago i Louisville ir Cincinnati, netoli Shelby, Ind., iszszoko isz rėlių. Szeszi wagonai su lokomotywa nusirito nuo paplauto kelio, bet ant laimės, isz waziuojanczių liki trys mirtinai susidaužė. Mississippi ir jį įpuolanczių upės užliejo Louisvilles paupio miesto dalis.

DAYTON, OH. Damas nuo upės Miami likosi wandens nuplautas, wanduo umai įsiweržė i miestą. Sziaurinėje miesto dalyj ulyczios apsemtos ant 3 pėdų giliai. Ateina žinios teipogi apie di-

delius twanus Missouriyje. Blėdys twanų padarytos dar ne suskaitytos, bet jos labai didelės.

Nelaimės ant geležinkelio.

LOVELAND, OH. Netoli stacijos Hills, 10 mylių nuo Loveland, iszszoko isz rėlių greitasis trukis Baltimore & Ohio Southwestern geležinkelio. Trukis mat czia susimuszė su iszsiųsta dėl pataisymo kelio lokomotywa. Daugelis pasażierių ir trukio taru likosi sunkiai apkultų, bet kaip sakė, ant laimės mirtinai apkultų nėra.

Zanesville, Oh. Dwi myli i rytus nuo czia, iszszoko isz rėlių bėgantis i wakarų pasażierinis trukis Baltimore & Ohio geležinkelio. Isz waziuojanczių 3 žmogystos likosi ant wietos užmusztos, 2 mirtinai apkultos ir 6 labai sunkiai sumankytos. Isz nukentėjusių daugiausiai yra geležinkelio tarnų.

Dideli gaisrai.

WORCESTER, MAS. Sudegė czia Daytono ir Gouldingo triobos, wienos isz gražiausių miestų. Blėdį wien wertę sudegusių triobų skaito ant pusės milijono doliarų. Prie gesinimo gaisro griuwosiena, prie ko 8 ugnagesiai likosi sunkiai apkulti.

ROME, N. Y. Iszlegė czia miesto dalis su džiausiomis pardawiniociomis. Blėdį wien sudeugio triobosse skaito ant 200000 dol.

Syracuse, N. Y. Sudegė czia Bascelo ir Gouldingo triobos, wienos isz gražiausių miestų. Blėdį wien wertę sudegusių triobų skaito ant pusės milijono doliarų. Prie gesinimo gaisro griuwosiena, prie ko 8 ugnagesiai likosi sunkiai apkulti.

OSHKOSH, WIS. Wežimų dirbtuwė Streichto su wisu sudegė; blėdį ugnies padaryty skaito ant 100000 dol. Per tai wisi czia dirbusieje darbinjks ne teko darbo.

PEORIA, ILL. Sudegė czia prigulinti Chicago, Burlington ir Quincy geležinkelio jawų krautuwė N. 2. su 300000 buszelių grūdų. Blėdį ugnies padaryty skaito ant 400000 dol. Kokiu budu ugnis galėjo czia užsikrėsti, nieks ne žino.

† Netoli Morganó kastynių. Para City, Utah. nusirėte nuo kalno sniego grumaliai pagriebė namus, kuriuose nakwojo 9 wiaziskiai darbinjks. 4 isz jų likosi užmuszti.

† Pereitą metą Suwienytose Wieszpatszczė atsitiko 6520 patzudysezių, taigi ant 1000 daugiaus negu užpereituose metuose. Ant 5078 patzudysezių wiazyszkų, 1442 moterų saw gal padarė.

† Mieste San Francisco, Cal. sweikatos užweizda suaresztawo 15 grocerijų sawinjkų užtai, kad jie pardawinėja ne czystus walgio produktus; dar 50 kitų liks teipogi už tą patį nusidėjimą sumitų.

† Psiuntinių butas szeto legislatuso Indianoj priėmė seniaus jau senato priimtą bilių, pagal kurį, sztriktarių kompanijoms, už waziuojimą szeto miestuose pasażierių, uždrausta imti daugiaus kaip po 3c.

Isz darbo lauko.

† NEW YORK. Cigary dirbtuwėj Davis & Co. numażino darbinjks uždarbį ant 10%.

† LYNN, MAS. 200 darbinjks czebatų ir czewerykų dirbtuwė Williamsa Clark palowė dirbė.

† OAKLAND, ME. Wilnų werynyczia pradėjo wėl darbą; 250 darbinjks gawo joje darbą.

† NEW YORKE palowė dirbė darbinjks prie namų statymo; tą patį nusprendė padaryti i tokių darbinjks organizacijos Chicagoj.

† DUMBER, PA. Kokso dirbtuwėj Rayneso explodawo garinis katilas. Eksplozijos likosi užmuszti inžinierius Haxengeigh. Dirbtuwė likosi uždaryta.

† CLEVELAND, OH. Sztraikas darbinjks "Globe Iron Works" pasibaigė; darbinjks susitaikė su darbdawiais ir sugrįžo prie darbo.

† MCKEESPORT, PA. Dirbtuwė National Tube Works Co. numażino darbinjks uždarbį ant 10%.

Pagal numażintą prekę darbinjks dirba jau szitą sąwaite.

† ROAD BROOK COMPANY wilnonių audimų dirbtuwė lyg szio dirob po 8 walandas ant dienos, o nuo 8 d. szio mėnesio pradėjo dirbti pilnlaiką, t. y. po 10 walandų; užmokėnis tas pats, ne numażintas.

† DETROIT, MICH. Kompanija elektrizsko geležinkelio neužilgio pradės darbą prie dirbdinimo naujos linijos nuo Detroito i St. Clair. Kompanija žada pradėti darbą nuo 15 d. Kowo, prie ko reiks 500 darbinjks.

† NORWAY, MICH. Aragono rudos kastynėse 400 kalnakasių buwo pakėlė sztraiką, kuriai traukėsi 4 sąwaite; ant galo darbinjks pritruko pinigų ant maisto ir jie turėjo praszyti darbo ant tų iszlygų, kokias pasiulė kastynių kompanija.

† CLINTON, MAS. Kompanija Metropolitan Water Commission gawo jau daleidimą užlieti su wisu miestelij West Boylston, nes tų wietoj nori parengti didelį wandens rezewoatą ant aprūpinimo wandeniu miesto Bostono. Terp kit ko, liekasi czia panaikintų keletas dirbtuwų, o terp tų Clarendon Mills, kuriose dirbo 200 darbinjks; dirbtuwė Boylston Mfg Co., kur dirbo dar daugiaus darbinjks.

† NEW YORK, 4000 siuwėjų pakėlė czia sztraiką, daugiausiai terp jų yra sukirpėjų. Dar szį nedelį pertaibutų pritrukė darbo ir paprastiesiems siuwėjams, kadangi ne dirbant sukirpėjams, ne butų kam darbą parengti. Paskiaus wienok atėjusios žinios paduoda, kad darbinjks susitaikė su darbdawiais, kurie pažadėjo darb įjams mokėti po 10% daugiaus negu iki szio. Dabar czia wien sztrikuoją siuwėjai wirszutinių drabužių.

ISZ Lietuwiszksu dirwu AMERIKO. Lietuwiszksos spaustuws reikaluose.

"Vienybė" toliaus agituuoja sawo užmanymą uždėti lietuwiszksą spaustuwę Tilžėj. Užmanymas patsai iki szio, jeigu neranda pritarimo, tai teipogi i prieszinykų ne turėjo; tik "Kardas" jį paskutiniame sawo numaryje prie fantazijų priskyrė. Kad Amerikos lietuwiams reikalingesni emigrantų namai ir skaitinycziuos, to nieks ne užgina, bet isz kitos pusės negalima reikalauti, idant wisi wisada to paties norėtu: kas malonesni emigrantų namai, tas ne dės ant spaustuws Tilžėj, kol ne atliks sawojų užmanymo, tas wėl, kuris norėtu Tilžėj matyti lietuwiszksą spaustuwę, stengsis pirma sawo užmanymą įknyti. Emigrantų namai reikalingi Amerikai, lietuwiszksa gi spaustuwė Maskolijos Lietuvai, bet kaip wienas, teip ir kitas užmanymas, abelnai imant, reikalingas lietuwystei. P. Jankus sawo rasmėse, kad Amerikos lietuwiams sunku but, pagal Prusų tiesas, i-rengti Prusuose spaustuwę. Kad amerikieciams sunkias ja uždėti, tas tiesa, nes swetimi pawaldiniai, uždėdami spaustuwę, turi padėti kaučiją, isz kurios wieszpatszczė, nusikaltus kuom spaustuwė, galėtų uždėti ant spaustuws bausmę paimti. Apart wien to apsunkinimo, kitos tiesos yra tos pacios dėl wietinių pawaldinių, kaip ir dėl swetintauzių. Žinoma, jeigu wietiniai lietuwiai spaustuwių sawinjkai, konkurencijos dėlei, neužkėstų swetintauzių uždėtos spaustuws arba teip wadinamų "kudykizksų spekuliacijų" ir pradėtu skundus siuntinėti, ko Tilžėj kaip kada griebiasi, tasyk žinoma, prusiszka policija pasistengtų praszalinti isz czia swetintautų spaustuws sawinjkų. Kad ant uždėjimo spaustuws daugiaus reikia kapitalo negu jo pridėjo dabartiniai lietuwiai spaustuwių sawinjkai, tas suprantama, dėl to mažo lietuwiszksu kapitalo juo lietuwiai spaustuws ne gal pasiekėinti konkuruoti su wokiecių spaustuws.

Negražus darbas.

Isz Gilbertville, Mas. rasmė: Aldrick, Mas., pas Juozą Cziżauką buwo weselija wieno lietuwio, ant kurios susirinko diktai lietuwij; atėjo czia teipogi koksi Adomas Czuplis, kuris, neužkėsdamas wieno isz susirinkusių, prisiitakė prie jo isz už pakalio ir durė su peiliu i galwą. Užtai Czuplis patėko po sudu. Sėdas nusprendė ant užmokėjimo 25 dol.

Apleista moteris.

Szeszi metai atgal, Jurgis Stalgys, paeinant isz isz Pawowonio, Wilkawiszko pawieczio, apsiwėdė su Mare Kerspaliete, paeinant czia isz Kaupiszkių kaimo, Wisztyezio parapijos. Iki szio jie gyweno Baltimorėj ir sawaukė 3 waukuczių. Dabar prie wyro prisipynė kokia ten Agota Andriuliutė isz Szunskų, ir jis apleido sawo paciją su mažais waukucziams, o pats iszdumė su merga. Apleista moterizskė praszo lietuwij, jeigu kur atsiwiktu jos wyras, praneszti jai ant szito adresu: Marė Stalgys, 218 Camden str. Baltimore, Md.

Panorėjo lietuwiszksu doliarų.

Jersey City. Po nr. 185 ant Bay str. atėjo kokia tai žmogysta, kuri sawę pawadino Kun. Barszczu, suszaukė lietuwius ir kalbino dėti jam aukas ant pastaitymo lietuwiams emigrantų namo, prie jo bažnyciuos arba koplytelės ir restauracijos. Rodė newa charterį ir sakė, buk kitiems newale statyti emigrantų namo, tik jam wienam. Aratsirado kiek lietuwij, kurie butų pinigūs dawę, tikrai ne galima pasakyti, bet daugumas pasiprieszino, labai iszmintingai sakydami, kad lietuwiai turi sawo Susiwenijimą, kurisai priwalo pasirūpinti apie įrengimą emigrantų namo. Jeigu Barszcz bandė Jersey Cityje rinkti nuo lietuwij pinigūs, gal ban dys ir kitur. Tegul todėl lietuwiai nuo jo apisaugoja. Antai lenkiszki laikraszcziiai teipogi persergęti sawo skaititytojs priesz kuniją Barszczą ir laiko jį už prigawęją. Tegul todėl lietuwiai saugojasi dawanėti kam norint neįnomam aukas ant emigrantų namo arba ant ko kito.

DAUGŽINYS.

Broad Brook, Conn.

7 d. Kowo szio m. buwo laikomas susirinkimas Sz. Izidoriaus Dr-tės. Kaip jau žino "Lietuvos" skaitytojai, pereitą metą mes, c'io nauj gywenanti lietuwiai, uždėjome lietuwiszksą draugystę po wirsz minėtu wardu. Isz karto prisirasė 22 sanariai, bet potam kas mitingas pradėjo mažintis musų skaitlius, wietoje dauginimosi. Taigi tuom paskutiniu mitingu ir užbaigėm draugystės amžį, nes pamatėme, jog negali czia užsilaikyti draugystės dėl mažo skaitliaus sanarių (asz manau, kad tamsybė, nepaiszwietimas tam dideliai kenkia).

Pinųgų liko sudėtį Szw. Izidoriaus Dr-ės \$35,55c. taigi buwo įeszta wieno sanario: ant ko reikia paskirti tuos tortus, t. y. ant "Emigrantų namo", ar ant "Tewynės Mylėtojų Dr." paukauoti. Daugumas sanarių wienok nesutiko ant to; taigi nutarėm laikyti tuos pinigūs iki kur aplinkines statys lietuwiszksą bažnyčią, tai tenais atiduoti.

M. J. B.

Isz Brocton, Mas.

Broctono kastynėse kasė gilia ant 10 pėdų ola; žemė buwo szszalus i darbinjks pasikasė po ją ant siekianio i szalį. Krantas wienok ne iszlaikė, griuwu ant dwiejų darbinjks. Atkasė juos dar gywus ir nugabeno i ligonbutį. Wienas buwo lengwiaus sužeistas, kiti gi, lietuwys Jonas Bakutis, likosi sunkiai sumankyti isz czia swetintautų spaustuws sawinjkų. Kad ant uždėjimo spaustuws daugiaus reikia kapitalo negu jo pridėjo dabartiniai lietuwiai spaustuwių sawinjkai, tas suprantama, dėl to mažo lietuwiszksu kapitalo juo lietuwiai spaustuws ne gal pasiekėinti konkuruoti su wokiecių spaustuws.

pinigais prażuwo. Pokieturis pajė isz Suwalkų gub., Starapolės paw.; apie 30 metų amžiaus. Turi jis ženkla ant kairės kaktos szalies ir ant deszinio žando karpą, su mažais usais, barszkancziuos kalbos, widutinio ugio. Jeigu kas tokį patiktu, praszome sulaiykty, užtai gaus 5 dol., ir praneszti ant szito adresu: L. Stankewicz Campello, Mas. Boz 409

† MINERSVILLE, PA. 1 d. Kowo szį metų apdegė czia skaudžiai lietuwys, Kriwanas. Nugabeno jį i Pottsville ligonbutį.

Zingėdli sala.

Tankiai atsitinka, kad po žemės drebėjimui iszskyla kur nors ant jurių žemė ir sutweria naują salą; kaip kada tokia sala po smarki žemės drebėjimui wėl nuskezta ir isznyksta, bet iki szio ne buwo potėmyta atsitikimo, idant tokia susitwerusi sykį ir paskui wėl nuskendusi sala wėl iszkiltu. Toksai atsitikimas neperseniai patsaitė Oceanijoj su sala Falcon, priskaityta prie Tonga salų surinkimo arba archipelago. 1881m. ji pirmą kartą pasirodė ir buwo jau trijų wieszpatszczių waldoma per tus 15 metų iki dabar, bet wisgi nuo užmusių wieszpatszczių ją paweržė be karės drutesnė už skaitlingiausių ir galingiausių kariaunų gamtos pajėga: ji tiesiog nuo Europos wieszpatszczių salų pakawoję, užklodama ją wendiniu. 1889m. pirmiausiai užėmė ją anglionys. Tasyk ant salos buwo puikios palmų ir karsztų krasztų medžių girios; widury jos buwo ant 50 metrų, arba apie 165 pėdų iszkilęs nuo jurių wandens pawirsziaus. Po metų Anglijos waldomy isz salos pasilikio tik iszkilusi nuo wandens pawirsziaus uola ir matoma buwo, kad su ja pasidarys tas pats, kas atsitiko su saloms Late ir Tosua, prigulinczioms tai paciniai salų kruwai; isztikro ir ta uola su wisu paskendo ir anglionys turėjo atsiskakty nuo jos waldymo. 1892m. prancuizszkas karszkas laiwias wėl rado ją kaip puikiai žaliuojanczią salą ir užėmė po Prancuizijos waldžią. 1894m. jau wėl gamtos pajėgos paweržė ją nuo naujų waldytojų: sala wėl paskendo ir tokių budu Prancuizijos waldybos sumasizino ant poros szimtų kylometru. Bet ar jai paskirta buwo jau amžinai jurių gėlmėse pasilikti? Ne. Dabar ji trečią kartą pasirodė ir iszkilo ant 50 pėdų augszcziau jurių pawirsziaus. Jau ją užėmė karalus salų Tonga. Ar tas ilgiasis ją waldys už Angliją ir Prancuiziją ir kas su sala Falcon toliaus atsitiks, dabar negalima žinoti—tą wėliaus pamatysime.

Swetimi Balsai.

Maskoliszkas Oržewskio laikrasztis, "Wilensky Wiestnik", užpuola ant dwasiszkų katalikizksų seminarijų Maskolijoj; reikalauja jis didesnės kontrolės rando ant tų mokslainių, reikalauja platesnės spragos, per kurią galėtų įlysti i seminarijas wisoki apuchtinai arba Sergiejewskiai. "Wilensky Wiestnik" szaukia waldžias geriaus prižiurėti mokinimą atinanczių kunijų katalikizksose seminarijose ir užkirsti kelią platinimui pikty, ne maskoliszkų idėjų. Laikrasztis sziepti ragina prie to waldžią.

"Klauskymą tą geriausiai pakelti dabar. Paskutiniuose laikuose, ypacz Kuuno gub., terp kunijų apsiwezskė nekentimas maskolistės ir stacziatikystės. Sztai kunijas uždraudžia lankyti kataliki bažnyčią, atsisako pildyti bažnytines pareigas tiems, kurie tarnauja "wilko lizde", taigi pats maskolius. Sztai wisa pulkas kunijų uždraudžia besimokinančius mokskausne katalikams mokintiniams, nežiurint ant augszcziausio isakymo, lankyti ciecorizkos diėnos stecziatikizksas cerkwes, arba besimeldžiant, pradėdant mokslą, kreipties prie stecziatikizsko abrozdo. Sztai kiti kunijai, prieszais augszcziausią norą, stengiasi prie mokinimo tikėjimo iszwartyti maskoliszką kalbą. Sztai kunijai sugriebti ant platinimo terp žemaičių uždraustų lietuwiszksų knių. Ar už tokius kunijų darbus ne atsako dwasiszkos seminarijos?"

"Swiet" protestuoja priesz wiskas tiesas, kokiomis galėtu apdawanoti ne moskolius kur nors gywenanczius maskoliszkos waldžios. Puiki politiszka dorą maskoliszkos waldžios. Ar ne laikas mums priesz ją pastatyti kita—teip sakant, dorą Maskolijos prispauztų gawialų, ant atsigynimo nuo neteisibų waldžią. Ant to, mums radosi, wienatinis kelias: susiartinti wisiems prispauztams Maskolijos gawialams, teip ne maskoliszką krasztą, kaip ir suilpną dar maskoliszkų pirmžemęj partiją. Per tai waldžijų prieszinyki susidrutintu, e tasyk ir "Swiet" nedrystu garsinti sawo kwailos doros; iszkartautume ir mes sawo tiesas, "kurių "Swiet" mums szpidien nepripažysta.

Czia sunku su "Wilensky Wiestniku" susitaikyti: ką jisai wadina terp kunijų peiktinu, mes tą wadiname pagirtinu. Prieszinimas kunijų waldžijų iszkymams gimdo ne kas kitas, tik kwailumas tų isakymų ir augszcziausiu ciecoriaus paliepimų. Ne užtenka, kad kwailas paliepimas ciecoriaus iszduotas taptu geru ir iszmintingu, jeigu jis isz tikro kwailas. Ciecorius iszduodantis kwailus istatus pats kwailu žmonių akyse pasirodo. Persergėti priesz kwailumą tokių isakymų žmonis, yra tai priderystė kiekwieno teisingo žmogaus. Suprantą tą gal ir tuli maskoliai, bet ne tie, kurie stowi arti waldinų eilių—tie jau nuo seniai nužudė supratimą teisingumo ir neteisngumo. "Wilensky Wiestnik" bara kunjūs už tai, kad jie, nežiurėdami ant augszcziausio ciecoriaus paliepimo, draudžia katalikams mokintiniams lankyti cerkwes ciecorizkos diėnos. Mes czia paklaustume, kas suteikė ciecoriams tiesą tokių kwailų paliepimų iszleisti? Tikejimiszi ir bažnytiniai reikalai paeina wien nuo žmogaus sauzinios; lauzyti ją su priewartu nė joki carai ne turi tiesos. Užweizėtojas žmogaus sauzynios yra wien Diewas, o ne žmonės; jeigu carai kiszta czia sawo sutersztus nagus, tai jie neteisngai pasisawino diėwiszką waldžią—taigi ir tokių jų iszkiesimai yra neteisngi, bjaurus, uzurpatorizski. Tokių nieks nepriwalo klausyti, bet priwalo nedorai uzurpatijai prieszintiesi, wis tiek, kas neteisngai uzurpuoja neprigulinczią jam waldžią. Jeigu kunijai platina užrubežiuose iszleistas lietuwiszksas knigas, laikraszczius, taigi szwiesą terp žmonių, kurios teip bauginasi maskoliszkai carai ir jų tarnai—tokį darbą kiekwienas tik gal pagirti, o ne nupeikti. Platina gi užrubežiu iszleidimus todėl, kad idiotiszka carų waldžia uždraudė lietuwiams jas iszleidinėti namieje. Žmogus 19 amžįj ne gal apsieiti be knigos, o czia maskoliszkos waldžios, per sawo idiotizksus padawadyjimius, 3 milijonams lietuwij uždraudė iszleidinėti knigas sawo prigimtoji kalboj. Jeigu kunijų neplatintu terp lietuwij kunigai, turėtu jas platinti ne kunigai, kadangi lietuwiai negal be knigų apsieiti. Ne užrubežiuose iszleistos knigos sukulia lietuwius priesz maskoliszkas waldžias, bet kwaili, beprofiziski padawadyjimiai paczių waldžių ir jų kwailumui priartianti maskoliszkai laikraszcziiai.

Laikrasztis "Swiet" iszaiszkina wisiems ne maskoliams politiszka dorą Maskolijos. Pamokinimas puikus, darą tą patį, kokios prisilaikė seniai pulkai atėję isz Azijos su Tamerliabu arba Attilės pulkai. "Swiet" sako, kad Maskolijoj tiesas gal turėti wien maskoliai, ne maskoliams gi palikta wien pildyti priderystas ant wieszpatszczės naudos. Iszpuola, pagal "Swietą", kad maskolijai daleista yra ne maskolij skriausti, nuskrastuam gi ne wale teisybės ieszkoti, jeigu ji nuskrastuė maskolius, nes tas, kaip sako laikrasztis, ant tiek užsiplėnė, kad turi tiesą ramiai gywenti ne maskolij kasztais. "Swiet" szitokį dailų Maskolijos surėdymo paweiksą pawodo.

"Priderystės pawaldinių—wisų wienokios, kas priesiek sawo wieszpaczii; bet tiesos wisokeros, jos wisokeros kaipo priwatiszkos, jos wisokeros kaipo wieszos, ant gal wisokeros kaipo politizkos. Maskoliai, sako laikrasztis, turi but apdawanoti tiesomis waldyti kitus Maskolijos gawialus, už sawo darbus istorioj".

"Swiet" protestuoja priesz wiskas tiesas, kokiomis galėtu apdawanoti ne moskolius kur nors gywenanczius maskoliszkos waldžios.

Puiki politiszka dorą maskoliszkos waldžios. Ar ne laikas mums priesz ją pastatyti kita—teip sakant, dorą Maskolijos prispauztų gawialų, ant atsigynimo nuo neteisibų waldžią. Ant to, mums radosi, wienatinis kelias: susiartinti wisiems prispauztams Maskolijos gawialams, teip ne maskoliszką krasztą, kaip ir suilpną dar maskoliszkų pirmžemęj partiją. Per tai waldžijų prieszinyki susidrutintu, e tasyk ir "Swiet" nedrystu garsinti sawo kwailos doros; iszkartautume ir mes sawo tiesas, "kurių "Swiet" m

ISZ WISUR.

|| Prie bandawonų torpėdų, ant anglizsko karizsko laivo „Gibraltar“, atsitiko torpėdų eksplozija, kurios keturi jūrininkai liko sudraskyti.

|| Sžiaurinėse Ispanijos pakrantėse siautė smarkios vėtrės, kurios lygiai ant krauto, kaip ir ant jurių daug padarė bėdies. Iki šiol žino, kad pakrantėse du dideli laivai susidūrė, prie ko prigirė ir penki jūrininkai.

|| Prancūziskas garlavių, „Blanche“, laike smarkios vėtrės, susidūrė netoli San Sabastian, Ispanizkos pakrantėse ir paskendo drauge su žmonimis. Kiek žmonių prigirė, nežinia.

|| Mieste Roslaviuje, Smolensko gubernijoje, Wakarinėse Maskolijos gubernijose, sudėgė kazėnės stovinių čia dragunų. Ugnyje praužė topos 15 kareivių ir daugelis arklų, yra teipogi daug apdegusių kareivių.

Nuo ateinančių mokslo metų, taigi nuo ateinančio rudens, maskolizskas randas nori įrengti Lankijos m'estuose keletą naujų prekybos moksloinių. Gal uždės kokių ir mūsų apgyventojų Suwalkų gub. Tokia moksloinė mums būtų labai reikalinga.

|| Berlyne, ardan dar pasiukusias po pasihaigusias čia išdirbystės parodai triobas, atsitiko dideli nelaimė. Per pusę išardytas bokštas Hildebrando paviliono sugriuvo ir puldamas užmūšė darbininkus Rokeų ir Pitke, penkis kitus sunkiai ir pavojingai apkulė.

|| Prancūziskoj waldyboj Kytinijoj Indijoj, upė Song—Koy netikėtai užtvino ir užliejo didelius laukų plotus, išnaikino ryžiais užsėtus laukus. Labiausiai nukentė gyventojai Hung—Hoa apskrityje. Apie paskendusius žmones ne girdėt, vanduo wienok nunesė daug namų.

|| Bremos Lloyd garlavių, H. H. Meier, ant kurio gal ne wienas lietuvys į Amerika atkeliavo, grįžtant iš New Yorko į Bremą, ant oceso užsidėgė. Jūrininkas wienok pasiekė ugnį neisileisti iš aptinių krautuvių. H. H. Meier atplaukė į Falmouth, Anglijos pakrantėse, iš kur gawo pagelbą ant ugnies gesinimo.

|| Pagal apgarsintas kardinolo Vaughano žinias, Anglijoj ir Skotijoj yra 26 katalikizski archieyskupai ir vyskupai, 3090 kunigų ir 1812 bažnyčių ir koplyčių. Pereitą metų buvo: 24 archieyskupai ir vyskupai, 3014 kunigų ir 1789 bažnyčių ir koplyčių. Per paskutinius 15 mėnesių—15,000 anglijonų protestantizmo tikėjimo pėrėjo į katalikystę.

|| Wienas maskolizskas laikraštis, iszeinantis Irukke, Siberijoj, paduoda. Iz Irukke kalinio neseniai pabėgo 15 politizskų nusikaltėlių, o tame skaitliuje ir dwi moterys. Isz bėgę iz kalinio jie mat norėjo prisigriebti kur nors prie rubežias, ant kelio wienok užtikio juos baisi dargana, teip kad eiti toliaus negalėjo—taigi susėdo ant žemės, bet čia juos užbėrė sniegas, teip kad wisi suszalo. Iszsiųsti jų jieszkoti kazakai rado 12 negyvelių; 3 truko, bet tuos turbut wilkai sudraskė.

|| Iz prancūzizsko Alpų kalnuose twirtynės, Redoute Ruinee, iszėjo į Seez wiena dalis kareivių, teip wadinamų Alpų strielčių. Ant kelio, ties Embrasures, bėgančio kalnai ant 6600 pedų augzstai, ant kareivių nuo kalno nusirito bnisus sniego gromulys ir pagriebė iz eilės 6 kareivius. Pasilikę tuojaus isziuntė reytuojas tas iz twirtynės isziuntė 20 kareivių su oficeriu jieszkoti sniego pagriebtų kareivių. Kasė per wisą dieną ir naktį, pakol užbertus surado: trys kareiviai buwo dar gywi, kitus gi tris rado jau ne gywus.

|| Iz stacijos Spirowo, Mikolajewo geležinkelio, raszo: 80 metų senelis, girių prekėjas Kru-glow, nuszwė pacią sawo sunaus. Tą dieną mat iz Peterburgo atwažiawo Kru-glowo sunas ir kę ten tėjui pasakė. Tėwas paszaukė sunaus pacią ir kaip tik ta atėjo, paėmė ant sienos kibantį karabiną ir ją nuszwė. Paszaukė uriadniką ir kaip tik tas pasirodė, senis, iz to paties karabino, pats sawę nusiszwė. Kru-glowai abudu buwo neapszwisti, nuszwautoj gi dar jauna, 28 metų moterizskė, buwo apszwista. Prekysta pradėjo nesiekti, taigi už tą nesiekimą tėwas kaltino sawo sunaus pacią, nuo kurios mat sawiszkai ji iszliuosawo.

|| 1894m. wisoj Maskolijoj buwo iz wiso 43000 wiorstų geležinkelų (ant trisų mažesnių plotų Suwienytų Wieszpatyszczij Sžiaurinės Amerikos buwo jų desimtis syk daugiaus). Iz to wiso skaitliaus: 22851 wiorstas buwo rando rankose, 12442 wiorstai priwatszky kompanij, 1418 wiorstų geležinkelų pri-gulinczių karės ministerijai, 2244 wiorstų Finlandijos geležinkelų. Ant dirbdinamų geležinkelų, ant 1828 wiorstų bėgioja jau trūkiai; wisokių priwatszky geležinkelų buwo 2500 wiorstų. Apart tų, dirbdinamų geležinkelų yra 8137 wiorstų ir 1120 daleistų dirbdinti. Wisi tie geležinkelai bus pabaigti į tris metus, teip kad 1900 metuose ilgis wisų Maskolijos geležinkelų pasieks 52000 wiorstų.

|| Charkowo, Pietinėj Maskolijoj, Technologizskame Institute atsitiko žmogžudystė. Sugrižęs namon tarnaujantis prie Institute sargas Chochlow ir jo pati, rado namieje užmūstus tris sawo waukus. Piktadariai žmogžudystę papildė apie 8 walandą wakare. Žmogžudžiai paslawė skrynute, kurioje Chochlow laikė pinigų; buwo jų iz wiso 160 rublių ir keletas auksinių daiktų. Chochlowai buwo tą wakarą klube, kuriame Institute parengė balių; matomai piktadariai žinojo, kad tą wakarą užmūstų waukų tėjai ne bus namieje. Žmogžudžiai įki sziole ne surasti; matomai jų buwo mažiausiai du: wienas kupo waukus su kirwiu, kurį rado čia jau kruwiną, kits gi badė juos su smailiu gražu. Wienas iz waukų dar gywas, bet be žado. Nėra wienok nėjokios wilties, idant galėtų iszgyti—turi jis apie 20 gilių sužeidimų.

|| Spiritistų laikraštis, „Vor-derland“, patalpinio szitokią, pagal musų nuomonę, juokingą žinią. Spiritiste Burbank izz Brisebane, Australijoj, neseniai wieną naktį nukeliawo ant planetos Marso pažiūrėti, kaip ten žmonės gywana. Sugrįžę ji atgal ir pasakoja, kad ant tos planetos jau szeszi metai kaip traukiasi baisi karė, kuri skaitliū planetos gyventojų sumažino ant desimtos dalies. Skaitlius užmūstų karėje egs teip didelis, kad kunų ne galima jau palaidoti ir užmūsti džiusta ant saulės. Žingeidų žino-ti ar terp spiritistų yra nors wienas, kurisai tam ponios Burbank pasakojimui tikėtu? Jeigu teip lengwai galima but užmigis sa wo dwasia nusiusti ant kitų paswiečių, kaip tą daro poni Burbank, tai kamgi moksleinciai džiowintu sawo smegenis ant wisokių moksliškų tirinėjimų,— užtektu tik užmigti ir pasiūti be kuno sawo dwasi, kaip tai daro spiritistai ir toję wisą isztirtu. Gailla, kad poni Burbank neparsigabeno grįždama nė jokių telegramų nuo kharės lauko, tasyk bent žinotume, ar ir marsiečiai teip jau dailiai meluoti moka, kaip ir musų žemės žmonės, ypacz gi moterys.

|| Lwowo rusiniszskas laikraštis „Dilo“ szitokią paduoda žinią: Pas žydizską rabiną wieno Galcijos miestelio, pagaršėjui terp žydų sawo stebuklais, atėjo beturtis žydėlis ir praszė rabino jam turtus suteikti. Rabinas dawė jam centą ir liepė ji iileisti į pilną wandens blūdą, o tasyk teip centas, kaip ir wanduo persieki į aukš, bet tas tik tasyk atsitiks, jeigu metant pinigų į wandeni, jis ne pamilsys apie nosaragi (yra

tai žweris gywenantis Afrikoj).

— Kam gi asz malsysiu apie nosaragi, juk asz jo niekada sawo amžij ne maciziu, suszuko iz džiaugsmo žydėlis.

— Tu jo ne matei?—paklausė rabinas,—tai asz tau ji parodysiu. Tą isztaręs rabinas atnesė abroz-dėlį, ant kurio buwo papieszias nosaragis ir parodė besidžiaugian-ciam žydėliui.

Žydėlis parbėgo namon ir tuojaus bandė sawo centą ir pilną wandens blūdą pawersti į aukš, bet uokio niekada ne ma tyt, kadangi kiekwieną kartą, kada tik pinigų leidžia į wandeni, lyg tyečia wis užėina ant mislies ansai papieszias nosaragis, kurisai wisą darbą gadina. Žydas keikia sawo atminį ir žwerį, bet ne drystą kaltinti rabiną užtai, kad jis, uždraudęs malsyti apie nosaragi, gerai žinojo, kad tuom už draudimu pats padawė mislį, nuo kurios beturtis negalapsaugoti.

Zmonių uždabial Prusuose.

Prusų mokeszczj rinkimo už weizda apgarsino žinias apie uždabial zmonių wisokiose wieszpatyszczj provincijose. Iz tų žinių matyt, kad widutiniszkas žmonių uždabial mažiausias yra Wakarinų Prusų provincijoj, paskui gi Prusų Lietuwjoj ir iz jos Gumbinės apskritij ir Poznaniaus provincijoj. Widutiniszkas darbinjku uždabial miestuose Gumbinės apskritij per metus pasiekia tik 199 markių ant gal-wos, Koelino 185 mark., Brom-bergo 184 markių, Poznaniaus 180 markių, Marienwerdero 172 markių. Juo toliaus į wakarus, juo uždabial didesnis. Iz miestų, daugiausiai uždabial gyventojai miestų Wisbadeno apskritij, nes 626 markių, Koelno 417 markių, Hanowero 367, Berlyne 349 mark., Magdeburgo apskritij 517 mrk. Iz wiso, widutiniszkas žmonių uždabial Prusuose pasiekia 194 markių ant kiekwieno gy-ventojaus.

Uždabial miesto ir lauko darbinjki žymiai skiriasi. Lauko darbinjki mažiausiai uždabial provincijose prie maskolizsko ru-bežias, o kaip antai Prusų Lie-tuwjoj, jie rodosi dar mažesni ne-gu maskolizskoj Lietuwjoj. Lau-ky darbinjki daugiausiai uždabial apie didelius mies-tus. Didžiausias uždabial lauko darbinjki yra Potsdamo (netoli Berlyno) apskritij: čia iszpuola po 191 markę ant kiekwienos žmogaus galwos (žinoma, skai-tant ir waukus), toliaus eina A-rensbergo apskritys su uždabial 174 mrk., Duesseldorfo su 162 mrk., Magdeburgo 149 mrk., Tri-ero 133 mrk. Rytinėse gi prowincijose uždabial tas kur kas mažesnis: Danzigo apskritij ant žmo-gaus iszpuola po 59 markes, Koelino 58 markes, Gumbinės 53 mark., Karlsružiaus 51 mar-kę.

Jeigu gi imti drauge miestų ir kaimų gyventojus, tai widutinis žmonių uždabial, ant kiekwienos galwos, pagal provincijas sziteip skirstosi: Wisbadeno apskritij 351 markių, Koelno 288 markių, Duesseldorfo 255 markių, Hano-vero 250 markių, Opolės 100 markių, Koelino 93 markių, Brombergo 93 mark., Poznaniaus 83 mrk., Marienwerdero ir Gum-binės 77 mark. Taigi mažiausias yra žmonių metinis uždabial Prusų Lietuwjoj.

Juokai.

Ant egzaminu mokslėnų.

Mokintojas klausia wieno mokintinio:

— Jeigu Anglijos karalienė butu pasimirusi waikystos amžij, kas butu jos įpediniui ant sosto?

— Jos wyriausis sinas, atsa-kė tuojaus mokintinis.

—

Wienas ponas pirkto dvarą ir pirmą syk atkako į apžiūrėti.

Privažiawus prie wartų, juos atidarė jaunas, gražas waukas.

— Keno tu? Paklausė ponas.

— Baltrazas Gambio.

Begrižtant wėl tas pats waukas atkėlė wartus. Ponas padėka-woje ir wėl, nepažinęs jo, pa-klausė:

— Tu ken?

— Asz esu sunus to paties tėwo, ką ir iz ryto, atkarto waj-kas.

GEOGRAFIJA

ARBA

MOKSLAS APIE ŽEME.

I DALIS.

Pagal prof. Archibaldą Geikie ir kitus.

Toku jau budu wasaros laike iszyla žemė; kaip kur žemė teip iszila, kad ant jos nuoga kuno dalį ne galima padėti. Karsztuose karsztuose žemė dar labiaus iszyla ne-gu pas mus. Akmens ir žemė greitai igeria, isunkia szilu-mą, taigi greitai iszyla, bet greitai ir auszta. Iszile jie nuo saulės spindulių szildo aplink sawę esantį orą. Oras ilgiaus užlaiko szilumą negu akmuo arba žemė teip, kad naktij, kada akmens ir žemė auszta, oras ties joms buwo dar isz-lęs. Iz kitos wėl pusės, atszalus žemės pavirziui, turi at-szalti ir oras ties atszalusia wieta. Žemės pavirzius greitai auszta ir žudo sawo szilumą ir tokiu tai budu žemė kas naktį dawo szilumos šemczia į paswiečių ruimus.

Per tą spinduliawimą žemė žudytu daug daugiaus szilumos, jeigu wandens garai, iszsisklaide po orą, ne paimitu dalį szilumos spindulių. Jeigu wandens garai iz oro isz-nyktu, tai dėl greito spinduliawimo szilumos nuo žemės pavirziaus, naktys butu labai szaltos. Todėl tai karsztuo-se ir sausuose karsztuose, kur oras yra sausas, taigi kur jis turi mažai wandens garų, naktys buwo szaltesnės negu ki-tuose karsztuose, kuriuose oras dregnesnis. Antai Sacha-ros tiruose, nežiūrint ant neiszpaskyto karszczio diena, naktimis tankiai buwo szaltos. Tokiu pats budu debesys užlaiko dalį nuo žemės kylanczių szilumos spindulių ir juos atgal atmusza prie žemės, ir todėl tai apsiniaukusios naktys buwo visada sziltesnės negu giedros, žvaigždėtos.

Atmosfera arba žemės oras iszyla arba auszta, tas paei-na nuo to, prie kokių žemės dalių jis glaudziasi: szaltas žemės pavirzius ji auszina, sziltas gi iszildo; wandens garai esanti ore geriausiai užlaiko žemės szilumą ir jie nedalei-džia atszalti žemei ir tokiu budu taiso jos klimatą (orą), nedaleidžia umai perszokti iz karszczio į szaltį, kas wodin-gai atsilieptu ant sveikatos žemės gyventojų.

Garai ir jų rasojimas arba persikeitimas į wandeni.

Wandens garai esanti ore ne tik nedaleidžia žemei umai atauszti naktij, užkloja ją nuo perdag kaitinanczių ir žibinanczių saulės spindulių diena, bet turi dar ir kitokias ypabybes, kurias turime pažinti. Pasistengime iszaiskinti kokių budu wandens garai prisigriebia atmosferos ir kokių budu nuo jos atsiluosuoja. Čia persitikrinatė, kad tankiai dideli ir svarbus gamtos apsieiszkimai duodasi iszaiskinti paprastais datyrimais.

Kiekvienas isz jų tiki, kad sziltame kambaryj, kas-dieną kuriame, kuriame visada yra daug žmonių, oras turbūt gana sausas. Bet pastatykite tokiamė kambaryj stiklinę pripiltą szalto wandens, o pamatysite, kad nuo lauko visas stiklinės pavirzius užsiokla rasos eile. Po ke-li minutų pamatysite, kad iz tos rasos eilės darosi dides-ni wandens laszai, kurie nuolatai didinasi teip, kad ant galo jie leidziasi žemyn ant stiklinės pavirziaus.

Ne kartą patėmyjotė gal, kad laike wėsių naktų ap-gyventuose kambaryuose, kuriuose daug žmonių gyvena, ant langų tveriasi rasa ir iz jos darosi dideli wandens la-szai, kurie slenką žemyn ant stiklo pavirziaus.

Iz kur tuose atsitikimuose randasi dregnumas, iz kur čia wanduo? Kiekvienas numano, kad ji ne stiklas su-tervia. Pasidaro jis iz wandens garų, kurie yra visados ore. Garais wadiname teipogi wieną miglos weislą, tokią kaip antai, kokia wasaros laike pasirodo ant upelių, žemų pievų ir t.t. Bet dregnumas tame paveiksle ne yra jau ga-rais tokiais, kokiais juos wadina mokslas. Wandens garai yra ore visada nematomi, tik tada, kada jie persikeicia į wandeni, galima juos matyti.

Kada nematomi wandens garai, iszsisklaide po orą sto-jasi matomais kaip rasa, migla, debesys, tasyk sakome, kad jie pawirto į laszus ir tų persikeitimą wandens garų iz garų į skystiną wadina susilaszinimu.

Daugumas wandens garų ore ne visada wienokis, tas paeina nuo oro, nes sziltas oras daugiaus gal priimti wan-dens garų negu szaltas. Galite apie tai sziteip persitikrin-ti: kwėpuodami iszpuciate dalį wandens garų; jeigu oras sziltas, tų garų ne mateite, jie tuojaus susimaizso su oru ir jame pasilieka. Bet kaip tik garas, iszėjęs iz jūsų lūpų atszalo, tasyk tuojaus pawirsta į mažus miglos laszelius ir juos kwėpuodami matote iz burnos iszeinant. Paimkite, paweikslan, weidrodį ir pustelkite ant jo poliruoto pavi-rziaus, persitikrinatė, kad wandens garai, iszėję iz jūsų plaučių, užkloja smulkia rasa weidrodžio pavirzij; tas at-sitinka todėl, kad oras prie szalto weidrodžio pavirziaus yra szaltas ir ne gal užlaikyti teip daug wandens garų; to-dėl tai dalis jų susilaszina, pawirsta į smulkius laszelius. žiemą, ant pamatymo wandens garų nerekalausiate ne weidrodžio, nes apskriejantis juos isz jūsų plaučių szaltas oras tuojaus susilaszina wandens garus, kaip tik jie iszeina iz burnos, tveriasi reta migla paweiksle mažo debesėlio iszeinanczio iz žmonių ir gyvulių nasų.

Juo oras labiaus atszala, juo mažiaus pakelia wandens garų. Jeigu tik oras ant tiek atauszo, kad ne gal iszlaikyti viso dregnumo paweiksle garų, tasyk dalis jo susilaszina, stojasi matoma. Temperatura, prie kokios tas atsitinka, wadinasi *pristotinimo punktu*, arba *pristotinimo temperatūra*.

Norite gal žinoti, iz kur atsiranda tie garai, kurių wi-sur yra ore. Pats pamatysite. Įpilkite truputį wandens į blūdėlį ir padėkite adarų wietyj; persitikrinatė, kad po kelių dienų daugumas wandens blūdelyj sumažėjo. Oras iszgėrė jo dalį, iszgėrs jis ir wisą wandeni, jeigu tik ji pa-liksite ilgiaus. Tas, kas atsitiko su wandeniu blūdelyj, at-sitinka wisur ant kiekwieno wandens pavirziaus, kur tik jis ant žemės ne butu; wanduo garuoja iz kiekwienos ba-los, kiekwieno upelio, azero, net ir iz jurių ir oceanų. Wanduo nuolatai persikeicia į garą, kurį oras paima ir užlaiko. Tas apsieiszkimas wadinasi *garawimu*, o apie wan-deni sakome, kad jisai *garuoja*.

Bet kad, kaip sakėme, sziltas oras daugiaus gal per-imti wandens garų negu szaltas, tai ir garawimas turi buti smarkesnis dieną negu naktij, didesnis wasara negu žiema. Patėmyjotė tų pats, žiurėdami į uilyčią posmarkiam lytui Jeigu saulė szviečia, tai ant iszdziowimo užtenka wienos, dvių daugiausiai walandų; jeigu gi oras szaltas, tai pur-nynas po lytui gal užsilikti per czielas dienas arba ir nede-lis. Pirmame atsitikime sziltas oras greitai griebia kylan-czius nuo szlapios uilyczios arba kelio wandens garus; antrame atsitikime, taigi szaltoje, apsiniaukusioje dienoje paima jų mažą dalelę.

Apart to, laike sausus, giedros dienos wanduo garuoja greicziaus todėl, kad ore nėra dar tiek wandens garų, kiek jis jų gal iszlaikyti. Jeigu oras dregnas, jeigu jis turi tiek wandens garų, kiek jų prie tos temperatūros (arba szilu-mos) gal iszlaikyti, garawimas yra labai silpnas, arba su visu pasiliauja. Kiekvienas žino, kad skalbti drabužiai ne visada į tokį jau laiką iszdžiusta: sykį jie džiusta labai greitai, tai wėl ant to ir szwaitės neužtenka. Kaip kokioje dienoje oras greitai ir smarkiai igeria wandens garus, tai-gi visoki dregnumą ir sakome, kad tai *sausas* oras ir tasyk tai skalbiny su mai džiusta. Teip atsitinka tankiausiai, ka-da oras yra sziltas, wėjas puczia, tasyk tai su kiekwieno wė-jo paputimu ateina szviezia oro vilnis, paima iz szlapio skalbinio reikalingą jai dregnumą, pasitraukia ir palieka wieta kitai sausiai vilniai, kuri teipogi pagriebia atsakan-czių dregnumo dalį. Kitą wėl dieną oras ne gal paimti daugiaus wandens garų, užtenka jam to, ką jau turi ir per tai skalbiniai padziauti iz ryto, vakare buwo teip jau szlapi, kaip buwo džiujant.

Matote todėl, kad ore yra nematomi wandens garai, nors jų, sulyginant su daugumu oxygeno arba azoto musų ore yra ne daug, bet imant ant visos musų žemės atmosfe-ros, yra ir jų gana daug. Moksleinciai iszskaitė, kad visa dauguma wandens garų, kokia pakila į orą, susilaszėjusi, tai yra pawirtusi į wandeni, užklotų tokį karszczį kaip visa Prancūzija ani 1600 metrų (5280 pedų) giliai. Garai kyla į orą iz wisų wandenių, iz azerų ir jurių ir susilaszėję wėl grįžta ant žemės kaipo lytus, sniegas arba dar kitokiuose pawidaluose.

Rasa, migla, debesys.

Žinote, kad nusileidus saulei, jeigu naktis yra graži, žvaigždėta, tankiai ant žolės puola rasa. Rytmetij galite matyti, kad rasa yra ant medžių, pievų, kalnelių ir kaip žinote, nyksta ji iz palengwa pakilus saulei. Kiekviename laike galite matyti, kaip tveriasi debesys, kaip jie nyks-ta, kaip permains savo pawidalą ir didumą. Wiskas tas su-teikia jums geriausią paweikslą, kaip susilaszina wandens garai. Pažiūrėkite kaip tas darosi.

Susilaszinimas wandens garų, kaip matėme, paeina nuo atauszimo oro. Susilaszėję wandens garai ne iszsyk persikeicia į skystą wandeni. Szalta sklėnyczia ineszta į kambarį, užsiedingia iz syk plona rasos eile ir wėliaus iz smulkios rasos darosi žymesni, didesni wandens laszai. Iz tikro migla susideda iz labai smulkių wandens laszelių, kurie besijungdami tveria vis didesnius laszus. Taigi gamtoj isz pradžių susilaszėjimo wandens garai pasirodo kaipo migla. Jeigu pamatysite miglą arba debesį besida-ranczius ant dangaus arba ant žemės, žinote kad oras, kuriame buwo wandens garai sutirpė, dėl kokių nors prie-šaszčių atszalo teip, kad jis jau ne gal palaikyti visos tų garų daugumos ir jos dalis susilaszina ir pawirsta į miglą.

Rasa.

Teip wadina dregnumą arba wandens laszus, koki ren-kasi vakarais naktimis ant žolės, ant lapų, o kaip ka-da ir ant žmonių plaukų. Nekartą gal pamatysite žvil-ganczius rasos laszus, kybanczius ant medžių lapų, arba ant iszpliekusių ant pievų wirtinklių. Supratote, kad tie laszai ne paeina nuo medžio arba nuo wirtinklio siulo; wi-suose atsitikimuose, kur jie nesirinktu: ant žolės, medžių lapų, wirtinklių, žmogaus plaukų, ant akmens, paeina nuo oro, kurisai atauszo; yra tai apsieiszkimas panaszus į tų, kokių užtėmyjame tada, kada sziltas oras susiduria su szaltu stiklinės pavirziumi. Pasidariusi ant stiklinės panaszus rasa tveriasi tokiu jau būdu, kaip ir ta, kuri naktimis apgula žolės ar medžių lapus.

Giedroje naktijje, kada ant dangaus nėra debesų, žemė labai smarkiai leidžia szilumos spindulius, arba tiesiog sakant, smarkiai spinduliuoja, taigi apdalina ta sziluma, kurią per dieną sugriebė nuo saulės, szaltus ruimus. To-dėl tai jos pavirzius greitai auszta, apie ką greitai gali-te persitikrinti tverdami vakare už lapų arba akmenų pa-virziaus. Eilės ore, atsiradusios prie atauszimo žemės pa-virziaus, atauszta žemiaus susilaszėjimo punkto ir todėl da-lis wandens garų, kurių atauszės oras negal iszlaikyti, ren-kasi paweiksle rasos laszų ant lapų arba žolės.

Todėl tai ta temperatūra, prie kurios susilaszina wan-dens garas, wadina *temperatūra rasos tverymosi*.

Migla.

Antras budas su kurio pagalba atszalęs žemės pavi-rzius gimdo susilaszinimą wandens garų, atsitinka tankiau-siai kalnuose. Kada sziltas ir dregnas wėjas puczia ant at-szalusios kalno virszūnės, oras atauszta ir garai jame esan-ti susilaszina ir pasirodo paweiksle miglos arba debesų. Galite tankiai matyti, kad tokiai debesies nesijungia su ki-tais, panaszus greicziaus į tų patį kalną, kurio virszūnė už-dengia kaipi su kepure. Geriausiai tą tėmyti rytmetij. Kylanč saulei, jos spinduliai vis smarkiaus kaitina žemę teip, kad kalnas ne szaldo jau oro prie jo besiglaudžian-czio ir todėl tai migla wėl sutirpsta ore, pawirsta į garą ir jo jau ne mateime. Bet prisitartinus vakarui, kalno virszū-ne wėl mažiaus sugriebia szilumos spindulių, pradeda per spinduliawimą žudyti sawo locną szilumą, kokią apturėjo nuo saulės, tasyk, jeigu tik oras turi diktai garų, migla tveriasi wėl iz naujo ir kalno virszūnė wėl užsiedingia savo miglos kepure.

Szaltas oras, teip kaip ir atszalusi žemė, susilaszina wan-dens garus kybanczius szaltame ore. Jeigu tėmysite apsieiszkimą, koksa atsitinka iszilgai upių, pamatysite pats, kaip tas susilaszinimas atsitinka. Žemė iszilgai abiejų upės krantų, nusileidus saulei, daug greicziaus žudo szilu-mą, kokią gawo per dieną nuo saulės, negu upės wanduo ir todėl tai ir oras ten greicziaus auszta negu ties vande-niu. Kaip tik szaltensiu nuo krantų oras ateina ties upės widuriu užimti wietyj sziltensnio ties wandeniu kybanczio, tasyk garai dregnume ore esanti susilaszina paweiksle mig-las. Todėl tai teip tankiai matote rytmetczias ir vakarais miglą kybanczią ties upėmis.

Debesys.

Svarbiausias wandens garų susilaszinimo apsieiszki-mas atsitinka wienok ne arti prie žemės, tik angztai at-mosferoj. Nėra paprastesnio apsieiszkimo kaip tverimasi debesų, paeinanczių nuo susilaszinimo wandens garų. De-besys darosi, jeigu dregnas oras atszala žudydamas sawo szilumą, kas atsitinka dėl wisokių prieaszczų, kaip antai dėl susitikimo su szaltensniais oro plotais. Tėmydami į dan-gų, galite matyti, kaip tveriasi debesys. Iz pats pradžių pasirodo baltas bruksznis, iz palengwa tasai bruksznis auga ir didinasi, tveriasi vis nauji debesėliai, kurie jun-giasi viens su kitu, ant galo visas dangus užstraukia de-besiu ir pradeda lyti. Wisi garai, kurie susilaszina besitve-riant debesims, pasiekė iz wandeni esanczių ant žemės pavirziaus. Garai tie iszkilo su sziltu oru, kurisai atszalęs negal iszlaikyti tiek wandens garų, kiek jų turėjo budamas iszilęs, todėl dalis jų susilaszina ir pasirodo musų akims kaipo debesys.

(Toliaus bus)

